

Keräilijän kehityskaari

Johdanto

Keräilyllä ymmärretään yhteisen nimittäjän sisältämien esineiden hankkimista, järjestämistä ja säilyttämistä. Nimeämällä keräilykohteensa keräilijä rajaa itseään kiinnostavan alueen objektien laajasta kentästä. (Pöyhtäri 1996, 12; 1998, 37.) Keräilyn tuloksena on kokoelma, joka voi olla sattuman summa tai suunnitelmallisen toiminnan tulos. Varsinainen keräily eroaa selvästi rajailmiöstään kasaamisesta ja haalimisesta. Kun keräily on valikoivaa, aktiivista ja pitkäjännitteistä objektien hankkimista, omistamista ja jäsentelyä, kasaaminen on epäsystemaattista tavaroiden kokoamista, jonka tuloksena on ryhmä esineitä vailla yhteistä nimittäjää. Haalimisen tarkoitus on taas esineen käyttäminen, minkä tuloksena on varasto eikä kokoelma. (Belk 1994, 317; Pöyhtäri 1996, 17–18; vrt. myös Koskijoki 1994, 64.) Ero keräilijän ja sijoittajan välillä voi olla hiuksenhieno. Varsinaisiksi keräilijöiksi ei mielellään määritellä taloudellista hyötyä tavoittelevia. Kauppiaana toimiva keräilijä erottelee kokoelmastaan myyntiin lukeutuvat tavarat. (Koskijoki 1994, 65.) Valveutuneet keräilijät tuntevat esineidensä markkina-arvon. He vertailevat hintoja ja esineiden kuntoa. Ulkopuolisen on vaikea ymmärtää esineiden viehätystä ja eräänlaista addiktiota, jota keräilijä kokee esineitä metsästäessään ja niitä löytäessään (Belk 1994, 319). Ristiriitaista kylläkin motivoitaessa keräilyä ulkopuolisille painotetaan usein juuri taloudellisia tekijöitä (Koskijoki 1995, 180).

Ihmisen perustarpeiden tyydyttämisen vuoksi erityyppistä keräilyä on ollut jo ihmisen varhaishistoriasta lähtien. Ruoan ja tarve-esineiden kokoaminen ja varastoiminen on ihmisen olemassaolon kannalta ollut merkittävää ”esikeräilyä”. Ennen teollistumisen aikakautta yksityiset esinekokoelmat olivat harvinaisia. Esinekokoelmia omistivat lähinnä kirkko ja rikas yläluokka. Teollistumisen, kaupungistumisen sekä kapitalistisen talousjärjestelmän läpimurron vahvistuttua alettiin vähitellen puhua massatuotannosta 1800-luvun toisella puoliskolla. Massateollisuuden tuotanto sisälsi laajojen kansalaispiirien

jokapäiväisessä elämässä tunnettuja, mutta ei välttämättömiä tuotteita. Keräilijöitä alkoi taide- ja luonnonhistoriallisten esineiden ohella kiinnostaa ns. roska, kuten käytetyt junaliput ja tulitikkulaatikot. Jokapäiväisten käyttöesineiden keräilyn sanotaan alkaneen 1900-luvun alkuvuosina. Massateollisuuden tuotteiden keräilyn alkuvaiheista tiedetään kuitenkin suhteellisen vähän, koska esineitä ei juurikaan ole dokumentoitu ja talletettu museoiden kokoelmiin. Yksityisen ihmisen dokumentoinnilla onkin tämänkaltaisen esinetutkimuksen lähdemateriaalina merkittävä tehtävä. (Rogan 1998, 56; ks. myös Heinonen & Lahti 1988.)

Massakulttuurin myötä keräilystä on tullut suosittu varallisuudesta riippumaton harrastus. Keräillä voi melkein mitä tahansa, esimerkiksi täytekyäniä, muovipusseja, kiiltokuvia, Koli-aiheisia postikortteja, Coca-Cola -tavaraa, ja keräilijä voi näin nauttia itse toiminnasta ja kokoelmaan kertyvistä esineistä. Keräilijöitäkin on tietysti monenlaisia, eri ikäisiä ja eri tavoin harrastukseen suuntautuneita tai motivoituneita. Heille kaikille on yhteistä mieltymys esineisiin ja keräilyhalu. Esinekokoelman karttuessa oma keräilykenttä rajautuu ja erikoistuu. Näin tallentaminen sekä uuden oppiminen ja tutkiminen ovat kiehtova yhdistelmä samassa harrastuksessa.

Viimeaikaisissa keräilyä käsittelevissä tutkimuksissa sivutaan vain nimeksi keräilijöiden ikäryhmiä. Tutkijoita on kiinnostanut enemmän keräily ilmiönä ja toimintana. Lähes poikkeuksetta näissä tutkimuksissa tarkastelun kohteena on aikuinen keräilijä. Aikuisia pidetään hieman vakavammin otettavampina harrastajina kuin lapsia ja nuoria, sillä aikuisilla on usein mahdollisuus hankkia arvokkaita keräilyesineitä. Kuitenkin lapset ja nuoret ovat aikuisten ohella varteenotettavia keräilijöitä, koska heillä on samat mahdollisuudet toteuttaa keräilyn ideaa: keräillä voi lähes kaikkea, eikä harrastus vaadi välttämättä paksua lompakkoa. (Vrt. Danet & Katriel 1994, 220.) Lisäksi on todettu, että keräilyharrastus loppuu tai ainakin merkittävästi vähenee viimeistään noin 12:n vuoden iässä, kunnes se alkaa jälleen aikuisuudessa. On siis oletettu, etteivät nuoret harrasta liiemmästi keräilyä (ks. Gesell et al. 1956, 424; Baudrillard 1994, 9). Tämä käsitys herätti kiinnostukseni, sillä nuorten keräilystä tiedetään lopulta varsin vähän, ja oletus soti esimerkiksi koulumaailmassa tekemiäni huomioita vastaan. Seuraavassa tarkastelen keräilyä ikäryhmäkeräilyn näkökulmasta eräänlaisena kehitysprosessina. Keskityn kuvaamaan, minkälainen on 13–17-vuotias nuori keräilijänä, ja vertaan nuorta keräilijää niin lapsi- kuin aikuiskeräilijään.¹

¹ Tämä artikkeli pohjautuu kansatieteen sivulaudaturtutkimukseen, jonka aiheena on nuori keräilijä. Tutkielmassa haastateltiin Turussa koulua käyviä 13–17-vuotiaita nuoria. Artikkelissa esitetyt haastattelulainaukset perustuvat tähän tutkimukseen. (Lintu 2000.)

Sosiaalinen lapsikeräilijä

Lähes jokainen ihminen on harrastanut keräilyä jossain elämänsä vaiheessa. Ensikosketus harrastukseen saadaan tavallisesti 7–8-vuoden iässä, sillä lapsista lähes 90 %:lla on kokemuksia keräilystä (Rogan 1996, 66). Lasten suosituimmat keräilyartikkelitkin ovat pysyneet lähes muuttumattomina jo vuosia, sillä noin 50 vuotta sitten tehdyn tutkimuksen mukaan 10-vuotiaat keräilivät samoja asioita kuin nykyajan lapset (vrt. Gesell et al 1954, 175; 1956, 434–435). Tänä päivänä lapset keräilevät keräilykorttisarjoja (Pokémon, jääkiekkokortit), postimerkkejä, pullonkorkkeja, simpukoita, tarroja, kiiltokuvia ja leluja. Harrastuksen aloittamiseen innostajina ovat tavallisesti lapsen kaverit.

Kaikki mun kaverit keräs tarroja ja ne aina vaihteli ja mulla ei ollu ollenkaan. Niin sit mä ostin, et mäkin pystyin vaihtelemaan. (Ioanna, 13 vuotta)

Aloitin keräilyn, kun tuli niin harvinainen tölkki vastaan laivalla. Mun on tehnyt mieli kerätä tölkkejä, kun kaveritkin keräävät. Niillä on huoneet täynnä niitä tölkkejä. Mä ajattelin kerätä Coca-Cola -tölkkejä. (Jere, 13 vuotta)

Lapset hakevat kontaktia muihin lapsiin esineiden välityksellä. He keräilevät samoja artikkeleita kuin kaverinsakin. Sama artikkeli mahdollistaa esineiden vaihtamisen. Objektien vaihtamiseen liittyvän sosiaalisen kanssakäymisen seurauksena lapselle selviää esineiden välillä vallitseva hierarkia. Keräilykortit ja kiiltokuvat eivät suinkaan ole keskenään samanarvoisia, vaan niiden arvo määrittyy esineiden kunnon, saatavuuden ja painosmäärän mukaan. (Vrt. Virtanen 1970, 63, 65.) Keräilyä harrastamaton lapsi jää helposti keräilevän lapsiryhmän ulkopuolelle ja kokee olevansa ulkopuolinen. Harrastuksen alkua muisteleva 15-vuotias Heta kertoo keräilyä harrastetun koulussa välituntien aikana. Ensinnä keräiltiin tarroja ja vaihdeltiin niitä. Seuraavaksi kaikilla lapsilla oli puhelinkortteja. Hetan kaveripiirissä pinssitkin olivat muodissa, ja silloin ”niitäkin oli kaikilla”.

Lasten välinen kilpailu ei keräilyssä ole vierasta. Aivan harrastuksen alkuvaiheessa lapsikeräilijän tärkeimpänä päämääränä on mahdollisimman suuren kokoelman hankkiminen. Harrastusta aloitteleva postimerkkeilijä saattaa koota merkkejä laajasti sieltä täältä rajaamatta aluetta. Lapsikeräilijää voisi luonnehtia pikemminkin tavaroiden haalijaksi kuin varsinaiseksi keräilijäksi (vrt. Belk 1994 317; Pöyhtäri 1996, 17–18). Lapset vertailevat kokoelmiaan ja pyrkivät voittamaan toinen toisensa esineiden lukumäärässä. Kilpailutilanne johtaa helposti siihen, että kokoelmaan hyväksytyjen esineiden valintakriteerit ovat olemattomat tai niitä ei ole lainkaan. Näin kunnianhimo kohdistuu pikemminkin määrään eikä suinkaan laatuun. 13-vuotias Christina selvittää, että harrastuksensa alkuvaiheessa hänestä oli kiva näyttää posliinikokoelmaa katsomaan tulleille ystävilleen, kuinka paljon hän omisti posliiniesineitä. Toisten lasten ihailu kannusti jatkamaan harrastusta ja hankkimaan esineitä yhä

enemmän ja enemmän.

Keräilyä on pidetty kasvattavana harrastuksena, ja sen on oletettu kehittävän keskittymiskykyä, kurinalaisuutta, ajattelua ja logiikkaa. (Rogan 1988, 61.) Vanhemmat suosivat ja tukivat etenkin lastensa postimerkkien keruuta. Lastenkulttuuria tutkinut Leea Virtanen pani 30 vuotta sitten merkille, että postimerkkien keräilystä puhuttiin muita keräilyartikkeleita mieluummin, sillä keräilyn osa-alueista nimenomaan se ymmärrettiin hyväksi harrastukseksi. (Virtanen 1970, 68.) Tänä päivänä vanhemmat osallistuvat edelleen lapsensa harrastukseen toimimalla etupäässä keräilyä tukevinä mesenaatteina.

Individuaali nuori keräilijä

Lapset ja nuoret eroavat selvimmin keräilyssään toisistaan harrastuksensa sosiaalisuuden asteessa. Siinä missä lapsen kannustimena ovat toiset samankäiset lapset, nuori keräilee pääasiassa itselleen omia mieltymyksiään seuraten. Nuoren ikätoverit ovat vähitellen lopettaneet keräilyn tai vaihtaneet keräilyartikkelia ajan puutteen vuoksi ja kiinnostuksen kohteiden muuttuessa. Nuori ei tarvitse koulukavereitaan harrastustaan jatkaakseen, sillä esineitä vaihdellaan kavereiden kanssa enää harvoin. Vaihtelun rinnalle on tullut uusia tapoja hankkia esineitä. Nuoren elinympäristön laajentuessa kodin piiristä yhä kauemmaksi, nuori on löytänyt oivina tavaroiden hankintapaikkoina kirpputorit ja kaupat. Kokoelmaa täydentävät nuoren itsensä ja perheenjäsenten lisäksi myös muut henkilöt kuten sukulaiset ja kirjeenvaihtokaverit. Keräilystä tietävät sukulaiset lahjoittavat esineitä syntymäpäivänä ja ulkomaantuliaisina. Kirjeenvaihtokavereita informoidaan harrastuksesta ja heidän kauttaan saadaan uusia muuten tavoittamattomia esineitä kokoelmiin. Esimerkiksi 15-vuotias Liisa sai kirjeenvaihtokaverinsa välityksellä täydennystä puhelinkorttikokoelmaansa Chilestä ja Jere pyysi sukulaisiaan tuomaan ulkomailta sellaisia Coca-Cola -tölkkejä, joita Suomessa ei myydä. Kokoelman täydentäminen etenee siis ikään kuin veteen heitetyn kiven tuomina renkaina: ensin esineitä hankitaan lähipiiristä, jonka jälkeen edetään kodin piiristä kauemmaksi.

Nuori keräilijä määrittelee kokoelmansa rajat nimeämällä keräilyartikkelinsa, sanoen esimerkiksi keräilevänsä Iron Maiden -yhtyeen levyjä. Kokoelman rajaamiseen liittyvä taito on juuri kokoelman ideaan sopimattomien esineiden poisjättäminen. Tähän pätevät samat säännöt kuin esineiden valintaan: keräilijä päättää itse, mikä esine ei sovi joukkoon. Nuoren omat mieltymykset määräävät pääasiassa esineiden valinnan, mikä puolestaan johtaa siihen, että kokoelmasta muodostuu ”keräilijänsä näköinen”. Monien nuorten keräilyalue on kohteen rajaamisesta huolimatta laaja. Matkamuistonukkeja keräilevien 13-vuotiaiden Marikan ja Eevan intresseinä ovat eri maiden kansallispukuiset nuket. Marika ei aseta erityisiä kriteerejä nukeilleen, mutta Eevalle on selvää,

ettei hän huoli ”matkamuistokrääsää”, kuten hän itse asian ilmaisi. Häntä viehättävät kauniit ja huolella valmistetut nuket. Tytöt eivät hanki nukkeja vain omilta matkoiltaan. He saavat niitä tuliaisina ja ostavat niitä jopa kirpputoreilta. Näin nukkekeräily ei rajaudu ainoastaan omien matkamuistojen kokoamiseen, vaan se laajenee niin kauan kuin kaappeihin mahtuu.

Nuorille esineiden valintakriteereistä tärkein on ulkonäkö. Useimmat keräilijät eivät huoli rikkinäisiä tai huonokuntoisia esineitä. Coca-Cola -tölkit eivät saa olla lommoutuneita eivätkä puhelinkortit taittuneita tai naarmuisia. Tärkeänä tekijänä pidetään myös sitä, ettei kokoelmaan keräänny samanlaisia esineitä, samaa sarjaa kylläkin. Nuoret suosivat ja arvostavat myös vanhoja tavaroita. Vanhan tavaran tekee erityisen merkittäväksi se, että se on kuulunut perheenjäsenelle tai sukulaiselle.

Nuori kiinnittää esineiden säilyttämiseen, kunnostamiseen ja esillepanoon eri tavoin huomiota kuin lapsi. Lapsena purkkiin kerätyt pinssit siirretään naarmuuntumasta seinälle ja keräilylehdet asetellaan muovitaskuihin. Kokoelman säilytyspaikkana on nuoren oma huone, jossa sille on varattu oma tila. Vain harvoin nuori salailee keräilyharrastustaan piilottamalla ja lukitsemalla kokoelmansa laatikoihin. Päinvastoin esineet asetellaan niin, että ne näkyvät.

Omantyyllisiä esineitä

Nuorta keräilijää viehättää jokapäiväinen esinemaailma. Keräilyesineiksi valikoituvat mieluiten edulliset ja suhteellisen helposti saatavissa olevat massakulttuurin tuotteet. Lapsellisiksi koetut esineet vaihtuvat myöhemmin nuoren kiinnostuksiin sopiviksi. Vähäpätöisiksi miellettyjen esineiden keräilystä luovutaan ja siirrytään nuoren näkökulmasta katsottuna ajankohtaisiin tai nuorta kiehtoviin keräilykohteisiin. Nuorten keräilyartikkeleita voisi luonnehtia monipuolisiksi samoin kuin heidän käyttämiään keinoja esineiden hankkimiseksi. Rahan vähäisyys on leimaa antava tekijä keräilyesineiden valinnassa.

Nuoret keräävät pääasiassa konkreettisia esineitä, vaikka keräilyksi luettaisiin myös ns. kokemuskeräily. Kokemuskeräilyä on muun muassa muistojen tallettaminen. Nuorten keräilyesineille tyypillistä on myös niiden aikaisempi funktio hyödyke-esineinä. Hyödyke-esineistä mainittakoon Coca-Cola -tölkit ja puhelinkortit. Coca-Cola -tölkkin alkuperäinen funktio on toimia virvoitusjuoman säilytyspakkauksena ja puhelinkortin vastaavasti maksuvälineenä. Keräilijän kokoelmassa ne saavat uuden merkityksen varsinaisen käyttöarvonsa menettämisen jälkeen. Toisaalta keräilyesineet voivat olla kokoelmaan kuuluvinkin alkuperäisessä käytössä, kuten levyt ja kirjat.

Olkoon keräilykohde mikä tahansa, siinä on oltava ”sitä jotakin”, joka syysää keräilyyn. Esineiden herättämä omistamisen halu voi pohjimmitaan johduttaa siitä, että keräilykohteet edustavat subjektia eli keräilijää itseään. Esine ei

kerro vain tekijästään, vaan myös omistajastaan (Bainburin 1997, 1). Mihaly Csikszentmihalyi sanoo ihmisten käyttävän esineitä itsensä kuvaamiseen kolmessa tarkoituksessa. Ensinnäkin esineillä ilmaistaan oma asema sosiaalisessa hierarkiassa. (Csikszentmihalyi 1993, 23.) Sosiaalisen aseman hakeminen korostuu keräilyn kautta erityisesti lapsilla, joille keräily on seurustelumuoto. Lasten sanotaan olevan ahneita keräilijöitä, jotka käyttävät kokoelmaansa luomaan suhteita toisiin lapsiin hyötymis- ja kilpailumielessä (Pearce 1995, 237). Nuoret taas harrastavat keräilyä enimmäkseen yksin, eivätkä käytä keräilyä suoraan seurustelutarkoitukseen samoin kuin lapset, välillisesti kylläkin. Välillisesti esineet toimivat keräilijän ja toisen, ei-keräilijän, sosiaalisen toiminnan välikappaleina. Esimerkiksi levyjä keräilevä nuori saattaa kuunnella kokoelmansa aarteita ystäviensä kanssa.

Toiseksi Csikszentmihalyi mainitsee esineiden olevan symboleita, joiden kautta ihminen kommunikoi merkikielellä ympäristönsä kanssa. Esineiden välityksellä ihminen viestittää itsestään erilaisia asioita muille ja korostaa esineillä itseään. Yhteisöön kuuluvat jäsenet liittävät esineisiin merkityksiä, jolloin tietyt esineet, kutsuttakoon niitä symboliesineiksi, ymmärretään yhteisössä samalla tavoin. (Csikszentmihalyi 1993, 23.) Nuorten keräilyesineille tyypillistä on esineiden jonkinasteinen käyttäminen. Esineet eivät ole nuorille itsestä irrallisia kappaleita. Pikemminkin ne ovat ikään kuin itsen jatkumo. Nuoret eivät kuitenkaan hanki esineitä pelkästään niiden käyttöarvon tai omistamisen vuoksi, vaan myös esineisiin liittyvän näyttöarvon vuoksi. Esimerkiksi magneetteja keräävä Miriam on päättänyt hankkia kuuluisuutta keräilyesineillään ja suhtautuu harrastukseensa vakavasti. Hänen tavoitteena on kerätä laaja magneettikokoelma, joka oikeuttaisi asemaan Suomen ”magnetladyna”:

Nyt ois tarkoitus päästä Guinnessin ennätysten kirjaan, et sit kun Suomesa ei oo ainakaan ilmoittautunut muita. Sit maailmalla on joku magnetlady tai joku tämmönen, joka oli Guinnessin ennätysten kirjassa. Sinne mulla olis oikeastaan tarkoitus päästä. (Miriam, 13 vuotta)

Kolmanneksi esineet ovat pysyvyytensä vuoksi myös eräänlaisia ajankuvia. Ne muistuttavat menneistä ajoista ja tuovat elämään ajallisen ulottuvuuden. Esimerkiksi matkamuistot palauttavat mieleen loman. (Csikszentmihalyi 1993, 23.) Esineiden kautta ihminen voi jatkaa elämäänsä kuolemansa jälkeen. Nimenomaan aikuiskeräilijän kuulee usein tallettavan omaa menneisyytensä. Esimerkkitapauksena mainittakoon 33-vuotias Simo, joka keräilee pienoisautoja tavoitteenaan lapsuutensa pienoisautokokoelman täydelliseksi saattaminen. Simon 70-luvulle ajoittuvan lapsuuden lelut katosivat leikeissä ja muutoissa. Nyt hän kerää lapsuutensa pienoisautokokoelmaa jälleen näkyväksi. Autojen kautta Simo saa takaisin palan lapsuuttaan, vaikkakaan autot eivät liity enää hiekkalaatikolleihin, vaan ne on sijoitettu lukolliseen vitriinikaappiin lasiovien taakse. Aikuisten tavoin myös nuoret keräävät muistoja. Erityisen kiinnostuneita nuoret ovat esineistä, jotka ilmentävät kuitenkin

heidän senhetkistä tilaansa ja mieltymyksiään (Csikszentmihalyi 1993, 26).

Nuorille on tärkeää kerätä itsensä näköisiä tavaroita. Esineiden etsiminen ja löytäminen ei yksinään innosta keräilyyn, vaan ”koko jutun ydin” on nuorten mukaan kiinnostavissa esineissä. Maria Koskijoki esittää, että keräilykohdeeksi kelpuutetaan tavallisesti sellaiset objektit, jotka poikkeavat ajallisesti tai paikallisesti vallitsevasta tavaramaailmasta. Ne voivat olla hankalasti hankittavia, harvinaisia, kalliita tai roskaksi leimattuja. (Koskijoki 1994, 72.) Nuoret keräävät vanhoja tunnettuja kestoosusikkejä kuten puhelinkortteja, postimerkkejä, vanhoja rahoja, nimikirjoituksia, posliiniesineitä, matkamuistonukkeja, mutta myös persoonallisia itseä kiehtovia esineitä, kuten luonnosta löytyviä eläinten luita tai vanhoja taruja. Tunnettuihin keräilyartikkeleihin on kuitenkin helppo soveltaa keräilyn ”hienouksia” lajitteluineen ja luokitteluineen.

Keräilyn kautta ilmennetään myös omia unelmia, toiveita tai fantasioita. Havainnollistaakseen tätä Russel W. Belk käyttää esimerkkinään jääkiekkokorttien keräilyä. Jääkiekkokorttien keräilyyn saattaa liittyä unelma itsestä ammattimaisena jääkiekkoilijana. Jääkiekkokortit kuvallistavat konkreettisesti kerääjänsä unelman. (Belk 1994, 522.) Postimerkkikeräilijää, 13-vuotiasta Jilkaa, viehättävät linnut, etenkin joutsenet ja ankat. Jilka tarkastelee mielellään postimerkkiensä kautta suosikkieläimiään. Postimerkkilinnut kertovat pojan kiinnostuksesta lintuja kohtaan. Taruja keräilevää 16-vuotiasta Micaa kiinnostavat henkiset ja yliluonnolliset asiat. Mica on harrastanut keräilyä koko elämänsä. Hän sai keräilykärpäsen pureman kotoaan, jossa muutkin perheenjäsenet keräsivät ahkerasti. Mican kaupunkisolu ja vanhempien asunnon vintti ovat pullollaan keräilyesineitä karkkipapereista pinsseihin. Tarujen kautta Micalla on hallussaan mystiikan maailman avaimet. Hän on liittänyt osaksi tarukokoelmaansa itsetehdyt luuriimut. Luuriimut ovat ennustamisen väline, joilla Mica kurkistaa omaan ja ystäviensä tulevaisuuteen luoden samalla itsestään salaperäisen kuvan.

Se [keräily] on sellanen harrastus, ajanviette. Sitä on kiva tehdä. Se on selasta omaa aikaa, mitä haluu antaa itelleen ja tehdä jotain sellasta, mistä tykkää... et se on jotain mistä ite nauttii ja tykkää tehdä. Et itelleen pitää antaa se aika, et saa tehdä sellasta mitä haluu, muuten tulee hulluks. (Mica, 17 vuotta)

Micalle oma esinemaailma on arjen vastapaino. Esineet mahdollistavat itsensä kohtaamisen keräilijän omilla ehdoilla. Esineiden parissa puuhastelu onkin keräilyharrastuksessa olennaista. Usein keräilijöillä on viikoittaiset kokoelman parissa suoritettavat rutiinit, kuten järjestely ja kokoelman kartuttaminen. Tältä kannalta katsoen keräilyharrastus rytmittää vapaa-aikaa muodostuen vähitellen eräänlaiseksi elämäntavaksi (Pearce 1995, 237).

Ensimmäinen itse hankittu omaisuus

Keräilytoiminnan tuloksena syntynyttä kokoelmaa voidaan pitää lapsen ja nuoren kohdalla ensimmäisenä itse hankittuna omaisuutena. Nuori on eittä-mättä kokoelmansa haltija, vaikkakin aikuisia tai muita ihmisiä on käytetty esinetoimituksissa apuna. Kokoelmansa avulla nuori harjoittelee omaisuuden hoitoa. Lapsikeräilijöille tyypillisen vaihtamisen sijaan nuori alkaa opetella rahankäyttöä pienin sijoituksin. Nuoren keräilyartikkelien tärkeänä kriteerinä on halpuus. Niiden on oltava pääasiassa joko ilmaisia tai edullisia. Esineiden hankinta keskittyy kirpputoreille ja edullisiksi tiedettyihin kauppoihin, sillä nuoret ovat valmiita maksamaan esineistään korkeintaan muutaman kympin. Edullinen keräilyesine on turvallinen sijoituskohte. Rahallinen menetys ei kirpaise suuruudellaan, jos hankinta epäonnistuu.

Keräily on nykyaikaisen kuluttamisen erikoinen ilmentymä. Tavaroiden välityksellä keräilijälle avautuu tie materialistiseen esinemaailmaan. Säilyttämisen pyrkimyksistään huolimatta keräilijä on kuluttajana samanaikaisesti sekä perinteinen että moderni. Perinteinen kuluttaja käyttää vanhan tavaran loppuun ja säilyttää esineen, niin kauan kuin siitä on hyötyä ja sitä ei voi enää korjata. Keräilijä toteuttaa perinteisen kuluttajan ideaalia pyrkiessään säilyttämään esineen. Moderni kuluttaja taas hankkii tavaraa ja tukee ostoillaan talouselämää. (Koskijoki 1994, 57.) Näin ajateltuna keräily on mielenkiintoinen kontrasti kulutusyhteiskunnalle, sen eräänlainen ”outu lintu”.

Esineen omaksi saamisen halu voi olla hyvinkin voimakas, jolloin keräilijä pyrkii tekemään kaikkensa liittääkseen esineen kokoelmaansa. Esimerkkinä mainittakoon turkulaiset nuoret keräilijät Christina ja Sasu. 13-vuotias *Salaiset kansiot* -tavaroita keräävä Christina hankki suosikkisarjansa näyttelijöiden nimikirjoitukset ja valokuvan kirjoittamalla kohteliaan englanninkielisen kirjeen televisiosarjan ihailijakerhoon Yhdysvaltoihin, ja 17-vuotias Iron Maiden -levyjä keräävä Sasu maksoi puolen tunnin tinkimisen jälkeenkin vielä 70 puntaa levylyödöstään Englannissa. Molemmat nuoret keräilijät toimivat ääri rajoillaan esineiden saamiseksi kokoelmaansa. Keräilyn paradoksaalisuus tulee juuri esiin tasapainotteluna esineiden halun ja rationaalisuuden välillä. Kokoelmaan sijoitettuna keräilyesineet menettävät alkuperäisen merkityksensä. Ne eivät enää ole maksuvälineitä tai roskaa, vaan yksilöitä joiden puuttuessa keräilijän idea täydellisestä kokoelmasta ei toteudu. Erotettaessa esine alkuperäisestä käyttöympäristöstään sen rahallinen arvo kyseenalaistuu. Ennen kaikkea esineen merkitys korostuu osana täydellistä kokoelmaa, ja näin siitä muodostuu arvokas keräilijälle itselleen. (Kiuru 1995, 47.)

Nuoren ja aikuisen ero keräilijöinä

Nuori eroaa aikuisekeräilijästä esineisiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Esineitä hankkiessaan aikuisekeräilijää kiinnostaa niihin kytkeytyvä taustatieto (Melgin 1987, 6). Esineen myyjältä tiedustellaan aikaisempaa omistajaa, käyttö-tarkoitusta, valmistusmenetelmiä, valmistajia sekä esineen historiaa. Laajan kokoelman omistavalle keräilijälle esineen kontekstitieto antaa sille erityisen merkityksen, mikä erottaa sen muista samankaltaisista esineistä. Suomen numismaattikoliiton entinen toiminnanjohtaja Allan Ylinen sanoo esineen olevan kuollut, ellei siitä hanki taustatietoja. Tutkiminen on hänen mukaansa osa keräilyä. Ylinen keräilee muun muassa postikortteja Porin kaupungista. Rakkaus Porin kaupunkia kohtaan on synnyttänyt postikorttikokoelman, joka elää vasta siten, kun tuntee kaupungin historiaa; rakennuksia, niissä asuneita ihmisiä, katuja ja tapahtumia. (Melgin 1987, 6.) Esineisiin liittyvästä oheis-tiedosta kiinnostunut keräilijä saavuttaa vähitellen ei vain laajan kokoelman, vaan hänestä tulee asiantuntija omalla keräilysektorillaan. Sakari Härö määrittelee keräilijän yhdeksi perusvaatimukseksi ”asiansa perusteellisen tuntemisen”. Keräilijän tulee olla aktiivinen tiedonhankkija. Keräilemisen ydin onkin hänen mukaansa määrätietoisien tietämisen kasvattaminen. (Härö 1987, 8.) Aikuiskeräilijöiden tavoin museot pyrkivät hankkimaan kokoelmiinsa sijoitettavista esineistä mahdollisimman paljon tietoa. Museoiden tiedonintressit kohdistuvat samoihin seikkoihin kuin vakavasti keräilyä harrastavien. Tässä suhteessa aikuiskeräilijöiden toiminta lähentelee museoiden esinekeräilyä.

Nuoret keräilijät jakautuvat tiedonhankinnassaan pääpiirteissään kahtia: toiset hankkivat enemmän tai vähemmän informaatiota, kun toisia taas kiinnostavat pelkästään esineet eikä niinkään niihin liittyvä oheistieto. Nuorille on tyypillistä hakea esineistään ja keräilystä tietoa kirjoista, lehdistä sekä Internetistä. Kavereiden kanssa tietoa vaihdetaan enää vain harvoin. Elokuvala- alaa keräilevä Ella liittää tiedonhankinnan luontevasti osaksi harrastustaan. Hän ei vain pidä elokuvaan liittyvistä oheistavaroista, vaan hänelle elokuvaan liittyvä tieto kuuluu osana harrastukseen:

Mä luen yleensä lehdistä arvostelut ja kaupasta ostan joskus englanninkie- lisiä [lehtiä] ja kirjastosta voi lainata tosi hyviä lehtiä. Siellä niitä on monen vuoden ajalta. Sitten Internetissä, siel on sellanen yks paikka... jokai- sesta näyttelijästä tulee yks sivu ja joistakin elokuvista on hirveesti tietoo ja kaikkee tämmöstä. Mä pidän elokuvapäiväkirjaa, johon mä kirjoitan kaikki elokuvat, mitä mä oon nähnyt ja kaikkii mielipiteitä ja tällaista. Ja sieltä mä käyn kattoo kaikkii näyttelijöitä, minä vuonna ne on ollu ja kaik- kii. (Ella, 13-vuotta.)

Viime vuosina Suomessa on perustettu eri aloihin erikoistuneita keräily- kerhoja. Keräilykerhojen ongelmana on, etteivät ne tavoita nuoria keräilijöi- tä. Tähän lienee syyinä nuorten halu harrastaa omassa rauhassaan. Nuorelle

keräilijälle tiedonhankinta ei ole keräilyharrastusta ohjaava tekijä. Nuori ymmärtää keräilyn mieluisana tapana viettää aikaa. Se on opiskelun vastapaino ja eräänlainen leikki, joka halutaan pitää irrallaan koulumaiseksi koetusta tiedonhankinnasta. Keräilyyn ei nuoren mukaan tarvitse suhtautua vakavasti, vaan siinä on tärkeintä toiminnasta ja esineistä saatu huvi. Nuori kokee esineen itsensä olevan kiinnostava, eikä taustatiedon hankkiminen ole siksi olennaista. On kuitenkin muistettava, että nuoret suosivat keräilykohteinaan esineitä, joihin ei liity erityisiä historiallisia aspekteja ja jotka ovat massakulttuurin tuotteita. Esineen merkityksellisyys on siis löydettävä muualta.

Investointikohteena keräilystä on muodostunut muotiharrastus. Tästä kielevät huutokauppayleisön ja kirpputorien asiakkaiden runsaus, alan erikoislehdet ja keräilyesineiden kysynnän myötä nousseet hinnat. Keräilyä ei ensisijaisesti harrasteta taloudellisen hyödyn vuoksi (Pöyhtäri 1996, 16), sillä useimpien tavaroiden todellinen arvo on omistajan niille antama arvo. Keräilijä saattaa harjoittaa pitkäjänteistä ja tavoitteellista sijoittamista sellaisiin keräilykohteisiin, joissa rahan arvo säilyy. Sijoittajista poiketen hän ei pyri hyötymään esineiden arvonnoususta taloudellisesti esineitä myymällä.

Nuoret itse pitävät nuoren ja aikuiskeräilijän merkittävimpanä erona harrastukseen sijoitettavaa rahaa. Heidän mielestään keräilyä voi harrastaa ilman suuria pääomia, eikä toiminnasta saatu ilo ole rahasta kiinni. Ilmaisesineiden keruussa nuorta kiehtovat keräilyn helppo aloittaminen ja esineiden esteettisyys. Lähes ilmaisista keräilyartikkeleista mainittakoon mainospostikortit, -tarrat, karamellipaperit ja tulitikkulaatikoiden etiketit. Vaikka lapset ja nuoret suosivat ilmaisesineiden keräilyä, ei ilmaisesineiden keräily ole yksinomaan heidän erikoisalaansa. Suomessakin tunnetaan 10 000 muovipussin kokoelma, jonka esineet keräilijä on saanut joko ilmaiseksi tai pahimmillaankin hän on maksanut niistä kaupan pyytämän hinnan (Leppänen 1998, 5). Nuoret eivät mielellään sijoita itse suuria rahasummia keräilyesineisiinsä. Sen sijaan arvokkaampia esineitä toivotaan lahjoina vanhemmilta ja sukulaisilta.

Ari Pöyhtäri selvittää, ettei keräily ole yksinäistä puuhastelua esinemaailman keskellä, vaan keräilijä on aina jossakin suhteessa muihin alan harrastajiin ja keräilyn ulkopuolisiin (Pöyhtäri 1996, 121). Keräilyn ulkopuolisilla tarkoitetaan esimerkiksi nuoren vanhempia. Keräilyä voi hyvin harrastaa yksinkin, mutta harrastuksessa menestyminen edellyttää yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyteen taas liittyy olennaisesti tiedonhankinta ja tiedonvaihto.

Saman alan keräilijät ikäryhmästä riippumatta ovat tietoisia omistamiensa esineiden arvosta. Vaihtokaupassa samanarvoinen esine vaihdetaan vastaavaan tai useampaan vähempiarvoiseen esineeseen. Hintojen vertailua tehdään kirpputoreilla ja kaupoissa.

Aikaisemmin totesin lasten kommunikoivan aktiivisesti esineillään toisten lapsikeräilijöiden kanssa. Joukkoon kuuluminen ja yhdessäolo motivoivat lasta keräilyyn. Nuoret keräilijät kertovat oman harrastuksensa alkaneen jo

lapsena, koska toiset lapset tekivät niin. Nykyisin samat nuoret keräilevät pääasiallisesti yksin ja itselleen. Ikätoverit ovat lopettaneet harrastuksen jo aikaa sitten. Pääasiassa haastattelemani nuoret keräilijät ovat täysin tietämättömiä muista samaa keräilyartikkelia keräävistä nuorista tai aikuisista, joiden kanssa voisi harjoittaa esineiden vaihtoa tai keskustella harrastuksesta. Keräilyharrastuksen taustalla vaikuttavien ulkopuolisten tehtävänä on tavarantoimintus ja tuki. Lapsia ja aikuisia voi siis pitää varsin sosiaalisina keräilijöinä, kun nuoret puolestaan vetäytyvät omiin oloihinsa.

Lopuksi

Artikkelissani olen hahmottanut keräilyharrastuksesta eräänlaisen kehityskaaren. Keräilyn ideaalina pidetään museoiden harjoittamaa keräilytoimintaa, johon sisältyy järjestelmällinen tavaroiden hankinta, luokittelu ja esineisiin liittyvä tiedon keruu. Yksityinen aikuiskeräilijä pyrkii keräilytoiminnallaan jäljittelemään keräilyn ideaalia. Hänen tarkoituksenaan on saavuttaa asiantuntija-asema liittyen keräilykohteena olevaan esineistöön. Keräilijän unelmana on kokoelmansa museoiminen. Museossa esineet säilyttävät asemansa samassa merkityksessä kuin keräilijän kokoelmassa. Museoon sijoitettuna esineiden olemassaolo hamaan tulevaisuuteen myös ikään kuin varmistuu. Museoitujen esineiden myötä keräilijä elää esineissään ikuista elämää.

Harrastusta aloittaessaan lapsikeräilijä ei ole tietoinen keräilyn ideaalista, vaan keräily on lapselle aktiivista kommunikointia samanikäisten kanssa. Lapselle on keräilynsä alkuvaiheessa tärkeää kerätä lukumäärältään suuri kokoelma, jonka avulla hän solmii kontakteja muihin saman ikäluokan lapsiin. Lapsen kokoelma sisältää aihepiiriin lukeutuvia esineitä lähes kritiikittömästi. Lapsille tyypillisen sosiaalisen keräilyn loppuessa alkaa individuaalisen keräilyn vaihe. Individuaalinen keräilijä kerää itselleen muista välittämättä. Hän ei ole kiinnostunut harrastukselle tyypillisestä esineiden vaihtelusta eikä myöskään suuremmin tiedonhankinnasta. Esineet viehättävät nuorta enemmänkin symboleina ja esteettisesti. Näiden tekijöiden vuoksi nuori keräilijä on harrastuksessaan lasta ja aikuista ”näkyvämpi”. Harrastuksen edetessä ja kokoelman karttuessa tiedonhalu kasvaa. Tämän seurauksena keräilijästä kehityttyä tiedostava keräilijä. Samalla nuori keräilijä on jo matkalla kohti keräilyideaalia ja huomaa matkallansa tarvitsevansa avukseen muita alan harrastajia. Näin ajateltuna keräily on eräänlainen kehitysprosessi, joka etenee vaiheittain tavarantoiminnasta haalimisesta tavoitteelliseksi keräämiseksi.

LÄHTEET

- BAINBURIN, ALBERT 1997: The Function on Things. *Ethnologia Europaea*, vol 27.
- BAUDRILLARD, JEAN 1994: The System of Collecting. *The Culture of Collecting*. Toim. JOHN ELSNER – ROGER CARDINAL. Reaktion Books.
- BELK, RUSSELL W. 1994: Collectors and Collecting. *Interpreting Objects and Collections*. Ed. SUSAN M. PEARCE. London, New York. Routledge.
- CSIKSZENTMIHALYI, MIHALY 1993: Why We Need Things. *History from Things. Esseys on Material Culture*. Ed. STEVEN LUBAR – W. DAVID KINGERY. Washington. Smithsonian Institution Press.
- DANET, BRENDA – KATRIEL TAMAR 1994: Not two Alike: Play and Aesthetics in Collecting. *Interpreting Objects and Collections*. Ed. SUSAN M. PEARCE. London, New York. Routledge.
- GESELL, ARNOLD – ILG L. FRANCES 1954: *Lapsen kehitys II. Viisivuotiaasta kymmenvuotiaaksi*. Porvoo.
- GESELL, ARNOLD – ILG L. FRANCES – AMES LOUISE BATES 1956: *Youth – the Years from ten to sixteen*. Harper and Brothers. New York.
- HEINONEN, JOUKO – MARKKU LAHTI 1988: *Museologian perusteet*. Suomen Museoliitto.
- HÄRÖ, MATTI 1987: Aika yhteistyöhön. *Museo no 4*. Helsinki.
- KIURU, ELINA 1995: Keräilijän esinesuhde modernin ihmisen haaveiden ja päämäärien kuvastajana. *Rakkaista esineistä kulttuurirelativismiin*. Toim. ELINA KIURU – JOHANNA LATVALA. Jyväskylän yliopisto etnologian laitos.
- KOSKIUKI, MARIA 1994: Suomalainen keräilijä. *Kohti hyvän elämästä. Sosiosemioottisia näkemyksiä kulutukseen*. Toim. MIRJA KEKKI – MIKA PANTZAR – LIISA PERÄLÄ. Helsinki. Kuluttajatutkimuskeskus.
- LEPPÄNEN, PETRI 1998: Muovipussien keräily vaatii huumoria. *Turun ylioppilaslehti* nro 5.
- LINTU, MERI 2000: *Nuori keräilijä*. Kansatieteen sivulaudaturtyö. Turun yliopisto.
- MELGIN, ELINA 1987: Keräily – harrastusta ja tutkimusta. *Museo no 4*. Helsinki.
- PEARCE, SUSAN 1995: *On Collecting. An investigation into Collecting in the European Tradition*. London, New York. Routledge.
- PÖYHTÄRI, ARI 1996: *Keräilystä kokoelmaan. Sosiologia ja filosofia näkökulmia keräilyyn*. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto.
- 1998: Taidekeräily vai keräilytaide. *Taide no. 4*.
- ROGAN, BJARNE 1998: Small Things, Important Issues. Collecting Between "Buttonology" and Cultural Analysis. *Kultuuri möista püüdes*. Ed. TERJE ANEPAIO – AIVAR JÜRGENSON. Tallinn. Ajaloo Instituut.
- VIRTANEN, LEEA 1970: *Antti pantti pakana. Kouluikäisten nykyperinne*. Helsinki, Porvoo. WSOY.

MERI LINTU: The development curve of the collector

In this article I have described collecting as a sort of linear development. Basically, ideal collecting, which involves the systematic purchasing of goods, collection of items, classification and validation of information relating to the collected items, is carried out by museums. A private collector strives to imitate such ideal collecting. His or her purpose is to achieve professional status as a leading specialist in a specific field of collection. A private collector's dream is to have a collection musealised. After that, the collector can rest assured that the collection and its individual objects will hold the same meaning and status that (s)he has given them. When the collection is placed in the museum, the future of the museum collector's collection is made secure. In this way a collection may live for an eternity.

As opposed to this, a child collector is not aware of the ideal of collecting. For the child, collecting is a way of communicating with other children of the same age. In the initial collecting stage it is important to have a quantitatively large collection, helping the child establish contact with other children. Typically, a child's collection consists of uncritically selected objects representing the subject chosen for collecting purposes. Individual collecting begins when this so-called social collecting ends. The individual collector collects for him/herself, and this is not dependent on others. The collector is not interested in exchanging objects nor in searching for information. To the individual collector the objects collected have symbolic and aesthetic rather than quantitative or social value. Only after some time and after the collection has been enlarged does the desire of the collector for more information grow. As a consequence of this, the adolescent collector soon turns into a specialised collector. The adolescent collector is heading towards becoming an ideal collector, and in so doing notices that (s)he needs other collectors around her/him. In this way, collecting can be viewed as a process leading from the quantitative collector to the specialised.